

КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВНИНГ РАҚАМЛИ МОДЕЛЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ

Шарипов Камолиддин Олимжон ўғли, Ўзбекистон
Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Бизнес ва
тадбиркорлик олий мактабининг “Глобал менежмент”
мутахассислиги тингловчиси

Анотатсия: Ушбу мақола корпоратив бошқарувда рақамли моделларни жорий этишнинг ҳолатини таҳлил қилишга бағишланган. Рақамли трансформатсия ва замонавий технологияларнинг корпоратив бошқарувга таъсири, жумладан, сунъий интеллект, биг дата, булутли ҳисоблаш ва блокчейн технологияларининг қўлланилиши кўриб чиқилади. Мақолада рақамли моделларни жорий этишнинг афзалликлари ва камчиликлари, самарадорлик ва рақобатбардошликни ошириш ёллари, шунингдек, корпоратив бошқарувни рақамли трансформатсияга мослаштириш бўйича амалий мисоллар келтирилган.

Калит сўзлар: Рақамлаштириш, Корпоратив бошқарувнинг рақамли моделлари, Сунъий интеллект (AI), Катта маълумотлар (Big Data), Булутли ҳисоблаш (Cloud Computing), Блокчейн технологияси.

Рақамлаштириш - бу аналог тизимлар ва жараёнларни рақамли тизимга айлантириш жараёни. Замонавий дунёда рақамлаштириш бизнесни ривожлантиришнинг зарур шартидир. Бу жараёнларни тезлаштириш, иш самарадорлиги ва сифатини ошириш, ишлаб чиқариш ва бошқарув харажатларини камайтириш имконини беради.

Иқтисодиёт ва жамиятнинг “рақамлаштириш” жараёни (инглиз тилида – “digitization”) ҳақида гапирганда, биринчи навбатда, терминологияга аниқлик киритиш керак. Энг кенг маънода “рақамлаштириш” жараёни одатда рақамли технологияларни кенг қўллаш ва ассимилятсия қилиш ташаббуси билан бошланган ижтимоий-иқтисодий ўзгаришни англатади. Ахборотни яратиш, қайта ишлаш, алмашиш ва узатиш технологияларидир.

Корпоратив бошқарув - бу компаниянинг мақсадларига эришиш ва унинг самарали ишлашини таъминлашга қаратилган бошқарув тизими. У бири билан ўзаро таъсир қилувчи ва ягона бошқарув тизимини ташкил этувчи кўплаб жараёнлар ва қўйи тизимларни ўз ичига олади⁶. **Корпоратив бошқарув иштирокчилари** - бу компанияни бошқаришда иштирок этадиган ва унинг ишлашига таъсир кўрсатадиган шахслар. Улар ички ва ташқи иштирокчилар бўлиши мумкин. Компанияни самарали бошқариш барча иштирокчиларнинг ўзаро ҳамкорлигини ва уларнинг ҳаракатларини мувофиқлаштиришни талаб қилади. Корпоратив бошқарувнинг ички иштирокчиларига қуйидагилар киради: компания раҳбарияти, менежерлар ва компания ичида ишлайдиган ходимлар. Улар турли бошқарув ва назорат функцияларини бажарадилар, компанияни ривожлантириш стратегиялари ва режаларини ишлаб чиқадилар, бошқарув ва назорат масалалари бўйича қарорлар қабул қиладилар. Корпоратив бошқарувнинг ташқи иштирокчилари mijozlar, ҳамкорлар, инвесторлар, тартибга солувчилар ва компания фаолияти ва унинг натижаларига таъсир этувчи бошқа манфаатдор томонлардир.

Бугунги дунёда корпоратив бошқарув мураккаблашиб бормоқда ва доимий такомиллаштиришни талаб қилади. Рақамли технологиялар бошқарув жараёнларини сезиларли даражада яхшилаши ва компания самарадорлигини ошириши мумкин. Корпоратив бошқарув тизимидаги рақамлаштириш турли жиҳатларда ўзини намоён қилиши мумкин.

Рақамлаштиришнинг асосий жиҳатларидан бири бизнес жараёнларини автоматлаштиришдир. Автоматлаштириш жараёнларни тезлаштириш ва уларни амалга ошириш харажатларини камайтириш имконини беради. Масалан, молиявий операцияларнинг бухгалтерия ҳисобини автоматлаштириш молиявий ҳисоботларни тайёрлаш вақтини қисқартириши, шунингдек уларни тузишдаги хатолар сонини камайтириши мумкин.

Корпоратив бошқарув тизимида рақамлаштиришнинг яна бир жиҳати ходимларни бошқаришда рақамли технологиялардан фойдаланиш ҳисобланади.

Бугунги глобал иқтисодий муҳитда корпоратив бошқарувнинг самарадорлиги компанияларнинг муваффақиятли фаолияти ва рақобатбардошлигини таъминлашда ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Рақамли технологияларнинг тезкор ривожланиши ва рақамли трансформатсия жараёнлари корпоратив бошқарувнинг барча жиҳатларига чуқур таъсир кўрсатмоқда.

Рақамли моделлар, хусусан, сунъий интеллект, биг дата, булутли ҳисоблаш ва блокчейн технологиялари, корпоратив бошқарув жараёнларини оптималлаштириш ва самарадорликни ошириш учун кенг имкониятлар яратмоқда. Рақамли технологияларни корпоратив бошқарувда қўллаш орқали компаниялар нафақат операцион самарадорликни ошириши, балки стратегик қарорларни қабул қилиш жараёнини ҳам сезиларли даражада яхшилаши мумкин. Бу технологиялар ёрдамида катта ҳажмдаги маълумотларни таҳлил қилиш, келажақдаги тенденцияларни прогноз қилиш ва ресурсларни самарали бошқариш имкониятлари кенгаяди.

Рақамли моделларни жорий этиш жараёни, албатта, техник мураккаблик ва катта сармояларни талаб қилади. Шу билан бирга, рақамли трансформатсия жараёнлари ходимларнинг мослашиши ва уларнинг янги технологияларни қабул қилишини таъминлаш бўйича махсус чораларни кўришни ҳам талаб этади.

Корпоратив бошқарувнинг рақамли моделлари — бу компаниялар томонидан самарадорликни ошириш, қарорлар қабул қилишни тезлаштириш ва шаффофликни таъминлаш мақсадида фойдаланиладиган рақамли технологияларни ўз ичига олган бошқарув тизимларидир. Рақамли

моделларни қўллаш орқали компаниялар ўз жараёнларини янада самарали ва мослашувчан қилади.

Корпоратив бошқарувнинг рақамли моделларини ташкил этишда халқаро тажриба корпоратсиялар ва бошқа ташкилотлар учун катта қизиқиш уйғотади. Хусусан, Англияда корпоратив бошқарувнинг рақамли моделларини ташкил этишда илғор тажрибалар мавжуд. Бу тажрибалар сунъий интеллект, рақамли трансформатсия, маълумотлар таҳлили ва бошқа замонавий технологияларни қўллашни ўз ичига олади.

Англияда корпоратив бошқарувнинг рақамли моделларини ташкил этишда сунъий интеллект, маълумотлар таҳлили, блоскчаин, рақамли эгизаклар ва IoT технологиялари кенг қўлланилади. Бу технологиялар компанияларга қарор қабул қилиш жараёнларини оптималлаштириш, самарадорликни ошириш ва рискларни камайтириш имкониятини беради. Англиянинг етакчи компаниялари рақамли трансформатсия орқали рақобатбардошлигини оширади ва янги имкониятларни амалга оширади.

Шунингдек, АҚШ, Хитой, Япония, Австралия ва Канада ва Европа иттифоқи давлари Рақамли трансформация, Рискларни бошқариш, Молиявий хизматлар, Кадрлар бошқаруви ва Инновацион бошқарув каби технологиялар бошқарув жараёнларини оптималлаштириш, рискларни камайтириш ва компанияларнинг рақобатбардошлигини оширишга ёрдам беради. Рақамли моделларни жорий қилишда компаниялар ўзларининг ўзига хос эҳтиёжлари ва шароитларига мос келадиган энг яхши амалиётларни қўллашлари муҳимдир.

Хулоса қилиб айганда, корпоратив бошқарув тизимида рақамлаштириш айрим салбий оқибатларга олиб келиши мумкин. Масалан, жараёнларни автоматлаштириш илгари ушбу вазифаларни қўлда бажарган ходимларни ишдан бўшатишга олиб келиши мумкин. Бундан ташқари, рақамли технологиялардан фойдаланиш киберхужумлар ва махфий маълумотларнинг сизиб чиқиши хавфини ошириши мумкин. Шундай қилиб, корпоратив

бошқарув тизимида рақамлаштириш замонавий дунёда бизнесни ривожлантириш учун зарур қадамдир. Бу жараёнларни тезлаштириш, иш самарадорлиги ва сифатини ошириш, ишлаб чиқариш ва бошқарув харажатларини камайитириш имконини беради. Бироқ, рақамли технологиялардан фойдаланиш натижасида юзага келиши мумкин бўлган салбий оқибатларни ҳисобга олиш керак. Шу сабабли, корпоратив бошқарув тизимига рақамли ечимларни жорий қилишда барча мумкин бўлган хатарларни ҳисобга олиш ва уларни минималлаштириш чораларини кўриш зарур.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Аленина К.А. Развитие механизма формирования компетентностного потенциала управления с использованием возможностей сетевизации и цифровизации социально-экономических систем / К.А. Аленина // Креативная экономика. – 2019. – Т. 13. №3. – С. 517–522.

2. Alimov, B. (2019). Uzbekistan-EUROPE AND CENTRAL ASIA-P144856 Improving Pre-primary and General Secondary Education Project-Procurement Plan.

3. Alimov, B. (2016). Ўзбекистон республикаси давлат ҳокимияти тизимида президент ва бош вазир муносабатларининг конституциявий-ҳуқуқий асослари. Ўзбекистон қонунчилиги таҳлили, (4), 27-31.

4. Alimov, B. B. (2021). THEORETICAL ISSUES OF BUSINESS PERFORMANCE ANALYSIS OF ENTITY. Архив научных исследований, 1(1).

5. Данное определение приводится, в частности, экспертами UNCTAD (The Transformative Economic Impact of Digital Technology, http://unctad.org/meetings/en/Presentation/ecn162015p09_Katz_en.pdf)

6. Гулямов.С.С. ва бошқалар. “Рақамли иқтисодиётда блокчейн технологиялари.” // “Иқтисод Молия” нашриёти, 2019. 396 б.

7. Добролюбова Е.И., Южаков В.Н., Ефремов, А.А., Клочкова Е.Н., Талапина Э.В., Старцев Я.Ю. Цифровое будущее государственного управления по результатам. – Москва, 2019 г. 14 с.

8. Иванов В.В., Малинецкий Г.Г. Цифровая экономика: мифы, реальность, возможности. Монография -М.: Издатель – Российская академия наук. 64 с.

9. Корпоративное управление – современные технологии управления [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://sovman.ru/article/10008/> (дата обращения 19.05.2023).

10. Kholbaev PhD, B., & Alimov PhD, B. (2020). IMPORTANCE OF THE PLANNING TOOL IN PROJECT EFFICIENCY. International Finance and Accounting, 2020(5), 24.

11. Лapidус Л.В. Цифровая экономика: управление электронным бизнесом и электронной коммерцией. – М.:ИНФРА-М, 2018. -381 с.

12. Носонбаева Ж.З. Анализ зарубежных моделей корпоративного управления и их применение в современной России / Ж.З. Носонбаева // Студенческая наука: современные реалии. – 2017. – №2. – С. 98–100.